

Atitudinea și gândirea Sfântului Vasile cel Mare față de relația culturii profane cu învățătura creștină reprezintă temeieri semnificative în conturarea unei poziții echilibrate și înțelepte în această problematică deosebit de complexă. În acest domeniu, Sfântul Vasile cel Mare s-a remarcat prin poziția sa de mijloc, evitând pozițiile extreme și reduționiste.

El depășește atitudinea unor autori creștini care polarizau într-o manieră categorică relația dintre creștinism și cultura profană, opunându-le categoric. Totodată, Sfântul Vasile cel Mare nu încearcă nici o formulă de acomodare sau justificare a Revelației prin învățătura exclusiv omenească. În contextul actual al unei societăți dominată de puterea informației, structurarea unei relații oneste între învățătura creștină și cultură, între teologie și știință reprezintă o exigență importantă a cercetării teologice. Astfel teologia răspunde unei nevoi concrete, unor frământări efective ale lumii contemporane.

Evitarea unor confuzii și a unor tendințe sincretiste în relația dintre teologie și cultură, prin cultivarea unei conștiințe a dialogului structurată cu discernământ, reprezintă un răspuns echilibrat și constructiv în această problematică. În acest sens, poziția Sfântului Vasile cel Mare cuprinde repere semnificative și de mare actualitate, inclusiv pentru lumea contemporană. Autoritatea Sfântului Vasile în recomandările făcute celor tineri este dată de instruirea sa de excepție în cultura profană dublată și transfigurată de experiența sa duhovnicească și eclezială. Sfântul Vasile cel Mare nu recomandă sfaturi gratuite, detașate de experiența sa de viață. Puterea și revelația atitudinii exprimate de marele sfânt capadocian provin din asumarea cu maturitate a încercărilor vieții.

DEPENDENȚA
OMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

La începutul Omiliei către tineri, de exemplu, Sfântul Vasile cel Mare subliniază că viața și experiența trăite de el îl legitimează în ceea ce recomandă. El afirmă: „Vârsta pe care o am, multele încercări prin care am trecut și participarea din destul și la bucuriile și la neplăcerile vieții, dascăli în multe privințe, m-au făcut să am experiența lucrurilor omenești, așa că sînt în stare să arăt și celor care acum își încep viața care-i cea mai bună cale”.

Referindu-se la Omilia către tineri, patrologul I. G. Coman menționa: „Sfântul Vasile are pasiunea lucrurilor folositoare și fundamentale. Educatorul nostru enunță limpede principiile educației creștine. Munca, răbdarea, virtutea, înțelepciunea, domnia sufletului asupra trupului, viața trăită în perspectiva nemuririi, iată, în câteva cuvinte, ce îndeamnă pe nepoții săi Arhiepiscopul Cezareei. Educația preconizată de Sfântul Vasile urmărea folosul practic, exercițiul neîntrerupt pentru atingerea scopului și monarhia absolută a spiritului. Este tocmai ce trebuie mai mult timpului de față”.

În altă ordine de idei, așadar, noi trebuie să avem credința și convingerea că, pe tot parcursul vieții pământești, în Biserică toți suntem tineri, căci una este vârsta tinereții - cu aspirațiile și asperitățile ei inerente și firești - și altceva înseamnă a fi tânăr și receptiv din punct de vedere spiritual, adică în stare să primești mereu noi impulsuri, care te îmbogățesc și te împlinesc duhovnicește!...

Tinerii vin întotdeauna cu proșpețimea și sinceritatea lor în modul de a aborda adevărurile vieții, ceea ce ar putea fi un important ajutor acordat societății pentru a se putea elibera de servituțile dedublării. Puritatea, curăția, sinceritatea, spontaneitatea și curajul tinerilor în analizarea, cu multă obiectivitate și imparțialitate, a problemelor lumii post - moderne pot veni în sprijinul maturilor și al vârstnicilor - care sunt generații rănite de atâtea experiențe negative și dureroase.

Aceștia, la rândul lor, i-ar putea apăra pe tineri de a mai trece din nou prin astfel de experiențe!... Prin urmare, tinerii trebuie să fie chemați să facă parte din viața de zi cu zi a slujirii Bisericii, căci fără ei cu siguranță că multe aspecte ale împlinirii și înaintării misiunii în social, de pildă, s-ar face cu mai multă dificultate!... Ei trebuie să vină la un soroc firesc al existenței în cetatea creștină și-n Biserică, cu un „snop” și un „bucet” de fapte strâns legate cu firul de cicoare al dragostei de Dumnezeu și de semenii și să ni se prezinte ca parte a întregului Ecleziei!...

Omilia a XXII-a către tineri sau cum pot întrebuința cu folos literatura scriitorilor elini...

Multe sunt, copiilor, pricinelor care mă îndeamnă să vă vorbesc despre lucrurile pe care le socot cele mai bune și le cred a vă fi de folos de le veți urma. Vârsta pe care o am, multele încercări prin care am trecut și participarea din destul și la bucuriile și la neplăcerile vieții, dascăli în multe privințe, m-au făcut să am experiența lucrurilor omenești, așa că sunt în stare să arăt și celor care acum își încep viața care-i cea mai bună cale.

Prin înrudirea de sânge sunt pentru voi îndată după cei ce v-au născut și vă iubesc tot atât de mult ca și părinții voștri. Și, dacă nu cumva mă înșel în privința voastră, cred că, uitându-vă la mine, nu veți dori părinții, iar dacă veți primi cu plăcere cele ce vă voi spune, veți face parte din ceata a doua a celor lăudați de Hesiod, iar dacă nu, n-am să vă spun ceva neplăcut, ci am să vă rog să vă amintiți de versurile în care acela spune: "Cel mai bun este omul care, prin el însuși, știe ce trebuie să facă; Bun este și acela care urmează celor spuse de alții; Dar cel care nu-i în stare nici de una, nici de alta, în toate-i nefolositor" - Hesiod...

*

Să nu vă minunați, dar, dacă vă spun că prin propria mea cercetare am găsit ceva mai bun pentru

voi, care frecvențați în fiecare zi pe profesori și sunteți în legătură cu bărbații celebri din vechime prin scrierile pe care aceștia le-au lăsat. Tocmai pentru aceasta vin să vă sfătuiesc. Că nu trebuie să dați cu totul acestor bărbați cârma minții voastre, cum ați da cârma unei corăbii, și nici să-i urmați oriunde v-ar duce, ci să primiți de la ei atât cât vă este de folos și să știți ce trebuie să lăsați la o parte. Drept urmare, începând de aici, vă voi spune care sunt învățăturile ce trebuie lăuate la o parte și cum le putem deosebi. Noi, copiii, gândim că viața aceasta omenească n-are absolut nici o valoare și nici nu socotim și nici nu numim în general bine ceea ce se sfârșește în această viață pământească.

Nici slava strămoșilor, nici puterea trupului, nici frumusețea, nici măreția, nici cinstea dată de toți oamenii, nici chiar demnitatea de împărat, în sfârșit, nimic din cele ce pot fi numite mari de oameni nu le socotim vrednice de dorit și nici nu admirăm pe cei ce le au, ci prin nădejtile noastre, mergem mai departe și facem totul pentru pregătirea altei vieți. Susținem că trebuie să iubim și să urmărim din toată puterea cele ce ne pot ajuta la pregătirea celeilalte vieți, iar pe cele care nu ținesc spre viața aceea, să le trecem cu vederea, ca fiind fără de valoare.

Care este această viață, unde este și cum o vom trăi, sunt întrebări la care n-am să răspund acum, pe de o parte, pentru că ne-ar depărta de subiectul de față, iar pe de altă parte, pentru că ar trebui să am ascultători mai în vârstă decât voi. Dar pentru că nu-i cu puțință, din pricina vârstei noastre, să înțelegeți adâncimea cuvintelor Sfintei Scripturi, deocamdată să ne exercităm mai dinainte ochiul sufletului, ca în umbră și oglindă, cu alte învățături, care nu se deosebesc cu totul de ale noastre, imitând pe soldații care fac exerciții de luptă pe câmpul de instrucție: aceștia, exercitându-și mâinile și picioarele, dobândesc o deosebită dibăcie, așa că datorită instrucției sunt victorioși în lupte.

Trebuie să știm că în fața noastră stă cea mai mare luptă din toate luptele, pentru care trebuie să facem totul și să ne străduim, cât ne stă în putință, pentru pregătirea acesteia: trebuie să stăm de vorbă cu poezii, cu scriitorii, cu oratorii și cu toți oamenii, de la care am putea avea un folos oarecare pentru cultivarea sufletului. După cum boiangiii pregătesc mai întâi cu oarecare operații obiectul care are să primească vopsea, iar în urmă îl colorează, purpuriu sau altfel, tot așa și noi, dacă voim ca slava binelui să rămână tot timpul nedespărțită de noi, să ascultăm învățăturile sfinte și de taină după ce am fost inițiați mai întâi în literatura profană.

După ce ne-am obișnuit să privim soarele în apă, putem să ne îndreptăm privirile și spre lumina lui. Așadar, dacă există vre-o înrudire între aceste două feluri de învățături, cunoștința lor poate să ne fie de folos; iar dacă nu-i nici o înrudire, să cunoaștem deosebirea dintre ele, punându-le față în față; și nu-i puțin lucru acesta, pentru a afla care-i mai bun.

Cum dar să comparăm pe fiecare dintre aceste două învățături, spre a ne face o idee despre ele? După cum însușirea proprie a unui pom este de a face un fruct bun și frumos, dar și frunzele, care se mișcă pe ramuri, dau pomului oarecare podoabă, tot așa și cu sufletul: fructul lui este mai cu seamă advărul; dar nu-i lipsit de frumusețe dacă-i împodobit cu înțelepciunea profană, așa cum frunzele oferă fructului înveliș și înfățișare frumoasă. Se spune că marele Moise, al cărui nume este foarte mare la toți oamenii din pricina înțelepciunii sale, s-a apropiat de contemplarea Celui Ce este numai după ce și-a exercitat mai întâi mintea cu învățăturile egiptenilor. Asemănător acestuia, deși în timpuri mai noi, se spune că și înțeleptul Daniil, pe când era în Babilon, numai după ce a învățat bine înțelepciunea haldeilor, s-a apropiat de învățăturile cele dumnezeiești...

*

...Pentru viața veșnică v-aș îndemna să strângeți merinde, mișcând, după cum spune proverbul, orice piatră de unde ați putea avea folos. Să nu ne temem că este greu și că este nevoie de osteneală! Să ne aducem aminte de înțeleptul care ne-a sfătuit că trebuie să alegem viața cea mai bună și să facem

fapte de virtute, cu nădejdea că obijnuița va face plăcută o viață ca aceasta. Este rușinos să pierdem prezentul, iar mai târziu să rechemăm trecutul, când căința nu ne mai folosește.

Câteva concluzii

Realismul teologiei și slujirii misionar-pastorale ale Sfântului Vasile cel Mare este de maximă actualitate pentru cei de astăzi. Cuvintele marelui ierarh din Capadocia mărturisesc Adevărul veșnic al Bisericii asumat în contextul concret al feluritelor împrejurări istorice. Sunt cuvinte cuprinzătoare izvorâte dintr-o minte și inimă căutătoare de adevăr și viață. Fiindcă, tendințelor bine cunoscute de instituționalizare sau elitism, tinerii creștini trebuie să le opună smerita participare la suferințele, încercările și bucuriile celor mulți, acceptând să aibă puterea, dreapta socoteală și capacitatea de a dori să rămână mereu tineri, pentru a avea interesul și entuziasmul de a fi permanent în comuniune cu oamenii, în și prin Biserică!

În tot acest răstimp acordat, din bunătate divină, dobândirii mântuirii noastre, trebuie să învățăm foarte multe lucruri, în primul rând că nu suntem niciodată singuri, că Dumnezeu este mereu asupra fiecăruia dintre noi; să învățăm că trebuie să fim recunoscători celor care ne-au învățat, ne-au îndrumat și ne poartă de grijă și să nu-i judecăm pe cei care nu au putut fi alături de noi atunci când aveam nevoie! Acum, în încheiere, redau cuvintele marelui teolog român Teodor M. Popescu care afirma despre Sfântul Vasile cel Mare: „Cu un simț al realităților, ce i-a fost recunoscut de toți biografii și comentatorii, un bun simț care este una din marile lui calități, el evită excesele retorice, nu cade în exagerări inutile, temperează impresiile. Apostolul idealist privește înțelegător la realități sociale și nu ia atitudini de tribun; el ceartă pentru a îndrepta, și conștiința lui creștină îi dă întotdeauna cuvântul potrivit.

Ceea ce interesează și prețuiește într-adevăr mai mult decât calitățile literare și oratorice ale predicatorului nostru, este grija și dragostea lui de părinte pentru popor, dorința lui de preot sau de episcop de a face din creștini oameni mai buni, mai drepți, mai fericiți. Mântuirea lor îi stă la inimă, la inima lui iubitoare, mare și curată, care cuprinde durerile tuturor și crea binele tuturor.

Cuvintele lui, uneori vehemente, patetice sau lirice, sunt întotdeauna calde și sincere, expresia unui suflet vibrant; sunt glasul unui ierarh în slujba lui Iisus Hristos. El vorbește nu pentru a căuta succese personale; el vorbește pentru a face bine altora; nu pentru a-i încânta, ci pentru a-i mișca și îndrepta. Câtă deosebire, în această privință, între retorii profani ai timpului și între predicatorul creștin. <<Stați în jurul meu ca niște judecători, nu ca niște discipoli>>, zice el către auditorii săi. <<Cu toate acestea veți auzi nu ceea ce vă place, ci veți auzi adevărul>>”.

Dr. Stelian Gomboș